

KIRJASTO

ROSA MERILÄINEN: VAIKUTA KIRJASTOJEN PUOLESTA!

- 4** **PÄÄKIRJOITUS** | VILLE VAARNE
NAAPURISSA ARVOSTETAAN KOULUKIRJASTOJA
- 6** **KIRJASTOARKEA** | KESÄ
OPASTUSTA TEKIJÄNOIKEUKSIIN
- 7** **AJANKOHTAISTA** | TALOUS
KIRJASTO ON EDELLÄKÄVIJÄ
- 8—11** **KANSI** | ROSA MERILÄINEN
TARINAT OVAT VAIKUTTAJAN TYÖKALU
- 12—13** **LUKUTAITO** | RUOTSI
TÖITÄ TARJOLLA KOULUKIRJASTOISSA
- 14—17** **DIGI** | E-KIRJASTO
ENSIMMÄISEN VUODEN KOKEMUKSET
- 18—19** **ESSEE** | HENRI RIKANDER
LAKI ON KIRJASTOJEN PUOLELLA
- 20—23** **DIGI** | KIRJASTOBOTTI
KOTKASSA ANNETTIIN LUPA KOKEILLA
- 24—25** **LUKUTAITO** | ERIKOISKIRJASTOT
SAAVUTETTAVUUSKIRJASTON SUOSIO KASVUSSA
- 26—27** **KIRJASTOKAISTA** | SEELA SELLA
OLIN KESÄTÖISSÄ KIRJASTOSSA
- 28** **KOLUMNI** | KATARIINA KNUUTINEN
HEIKON LUKUTAIDON SEURAUKSET
- 29** **KOLUMNI** | MIKA KÄHKÖNEN
MINUSTA ON TULLUT JÄÄRÄ
- 30** **TIETO** | PEKKA WAHLSTEDT
VUOSI MÖKKIRANNASSA.
- 31** **KAUNO** | MARIKA HELOVUO
KIRJA, JOKA ILAHDUTTAA KOIRAIHMISIÄ
- KANNEN KUVA** | LINDA LEHTOVRTA

14

NAAPURISSA ARVOSTETAAN KOULUKIRJASTOJA

PÄÄKIRJOITUS

Ruotsilla on uusi keino estää lasten lukutaidon rapistuminen: laadukkaat koulukirjastot. Jutustamme sivulta 12 voit lukea, että Ruotsissa säädetyn uuden lain tavoitteena on se, että ensi syksystä alkaen jokaisessa koulukirjastossa työskentelee pätevä ammattilainen.

Suomessa koulukirjastojen tarkasta määrästä ei ole tilastotietoa. Täällä on valittu toisenlainen taktiikka koululaisten lukuhalun kasvattamiseen. Meillä on kattava yleisten kirjastojen verkko. Usein yleinen kirjasto sijaitsee koulun vieressä, ja tarvittaessa kirjastoauto pysähtyy koulun eteen.

HYVÄ KIRJASTOVERKKO ei tarkoita, etteikö myös koulukirjastojen työ olisi arvokasta. Tällä hetkellä suomalaislapset ovat eriarvoisessa asemassa, sillä koulukirjasto voi olla sisällöltään vanhentunut kirjakaappi koulun perukoilla tai hyvin hoidettu tila, jota innostunut opettaja hoitaa usein oman työnsä ohessa. Koulukirjastojen ylläpitoa suositellaan opetussuunnitelmasa, mutta erillistä rahoitusta tai lain velvoitetta niiden järjestämiseen ei ole.

Lukutaidon kriisiin pitää Suomessa vastata monella eri tavalla, ja vaikka täällä halutaankin korostaa yleisten kirjastojen merkitystä koulujen kumppaneina, olisi hyvä, jos vähintään kartoitettaisiin paljonko koulukirjastoja on ja missä kunnossa niiden kokoelmat ovat.

Viime vuosina koulukirjastoja on yritetty kehittää Suomen kulttuurirahaston myöntämällä apurahoilla. Esimerkiksi kuusi vuotta sitten rahasto lahjoitti kaikille yläkouluille sadan kirjan paketin. Sitä ennen rahasto oli myöntänyt peräti pari miljoonaa euroa koulukirjastojen perustamiseen ja kehittämiseen.

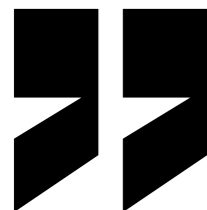
NYKYISESSÄ LEIKKAUSTEN sävyttämässä maailmassa on helppo nähdä, että tällaista vastaavaa lahjoitusta ei välttämättä ole tulossa. Koulukirjastot ovat Suomessa vaarassa jäädä unohduksiin. Parhaassa tapauksessa Ruotsin uusi laki herättelee päättäjiä myös Suomessa.

Jutustamme käy ilmi, että koulukirjastoja parantava laki on pitkän ajan vaikuttamistyön tulos.

Juttu muistuttaa, että on tärkeää suhtautua kirjastojen puolesta tehtävään vaikuttamiseen myönteisesti. Vaikuttamistyössä korostuvat tarinat ja tavoitteellisuus, kuten **Rosa Meriläinen** neuvoo toisessa tämän lehden jutussa sivulla 8.

VILLE VAARNE
Kirjoittaja on
Kirjastolehden
päätoimittaja.

Tällä hetkellä suomalaislapset ovat eriarvoisessa asemassa, sillä koulukirjasto voi olla sisällöltään vanhentunut kirjakaappi koulun perukoilla tai hyvin hoidettu tila, jota innostunut opettaja hoitaa usein oman työnsä ohessa.

SUOMEN KIRJASTO- SEURA

**TURUN
YLIOPISTO**

**OPIskele UUTTA,
KEHITÄ OSAAMISTASI**

Avoimena yliopisto-opetuksena syksyllä 2025

- Luovan kirjoittamisen opinnot - myös kirjoittamisen ohjaajille
- Kulttuurien tutkimuksen perusopinnot
- Mediakulttuuri, musiikkitiede, taidehistoria
- Kulttuuri- ja elämysmatkailu | Historia | Museologia
- Kulttuurihyvinvoinnin perusteet MOOC
- Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkimus
- Johdanto kestävään kehitykseen ja kasvatukseen MOOC
- Kasvatustiede | Erityispedagogiikka | Psykologia
- Kauppätiede mm. johtaminen ja organisointi, markkinointi
- IT, tekoäly - myös maksuttomia opintoja

Turussa, Porissa, opistoissa eri puolilla Suomea ja verkossa. Tutustu koko tarjontaan!

[>> utu.fi/avoin](https://utu.fi/avoin)

Me selvitimme,
kirjastoammattilaiset vastasivat*:

97 %

kokee, että asiakkaat arvostavat kirjastolaisten työtä.

93 %

kokee tekevänsä tärkeää ja merkityksellistä työtä.

* Lähde: Kirjastoalan työntekijäselvitys 2024 / Minerva-ryhmä

Tehtävämme Ammattiliitto Jytyssä on huolehtia, että kirjastoalan ammattilaisilla on töissä hyvä olla.

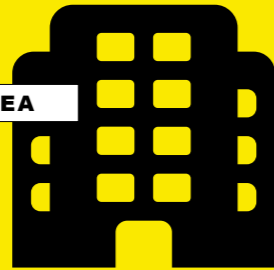
Liity
Jytyyn!

Ammattiliitto
Jyty

Sillä sinun työsi on tärkeä

PALSTALLA NOSTETAAN ESILLE AJANKOHTAISIA POIMINTOJA KIRJASTOJEN ARJESTA. KESÄLLÄ PELATAAN LUKUBINGOA JA ARVOSTETAAN RAKENNUSPERINTÖÄ.

KIRJASTOARKEA

TIETOA TEKIJÄNOIKEUKSISTA

Kirjastoammattilaisille on avattu oma tekijänoikeuksista kertova nettisivusto. Kopioston tuottamasta Kopiraattilasta löytyy käytännön esimerkkejä siitä, miten erilaisia sisältöjä käytetään tekijänoikeuksien mukaisesti kirjavinkkauksissa tai tapahtumien järjestämisessä ja markkinoinnissa. Voit myös testata osaamisesi hausassa tietovisassa ja ansaita digitaalisen osaamismerkin.

”Sivuston tarkoitus on auttaa kirjastolaisia kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja löytämään tietoa yhdestä paikasta,” sanoo lakiasianjohtaja **Kirsi Salmela** Kopiostosta.

TULE KIRJASTOAUTOPÄIVILLE

Kirjastoautopäivät järjestetään 7.–9. elokuuta Porissa. Ohjelmassa on muun muassa perinteiset kirjastoautojen taitoajat sekä tietoa lukemaan innostamisesta ja työssä jaksamisesta. Tutustu ohjelmaan ja ilmoittaudu mukaan.

→ www.suomenkirjastoseura.fi

LUKUBINGOA PELAAMAAN

Seinäjoen erityistehtävä pyörittää kesällä lukubingoja. Lukujengin bingoista toinen on itse lukeville lapsille ja toinen perheiden yhteisiin lukuhetkiin. Bingossa kerätään kolme ruutua peräkkäin. Yhdellä bingolla voi osallistua kuuden suloisen lukukoira-ohjelmolelun arvontaan.

Nuorten Kesälukubingossa kerätään neljä ruutua peräkkäin. Osallistujien kesken arvotaan kolme lahjakorttia. Kaikki bingot löytyvät suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

→ www.lukujengi.fi

→ www.nuoretlukee.fi

KERRO RAKENNUSPERINNÖSTÄ

Euroopan kulttuuriympäristöpäivien teema on Rakennettu perintömme. Järjestä aiheeseen liittyvä tapahtuma kirjastossasi syyskuussa. Kerro kirjastorakennuksen historiasta, korjauksista ja arkkitehtuurista. Nosta teema esille lukuhaasteissa, lukupiireissä ja kirjailijavierailuissa. Voit myös esitellä rakennusperintöön ja arkkitehtuuriin liittyviä kirjoja.

→ kotiseutuliitto.fi/tapahtumat/

Lisätiedot ympäristöministeriöstä:
hanna.p.hamalainen@gov.fi

KUMULA TÄYTTÄÄ PYÖREITÄ

Kuntien asiantuntijat Kumula täyttää tänä vuonna 30 vuotta. Akavan erityisaloihin kuuluva ammattiyhdistys muutti kevätkokouksessa jäsenkriteerejään ja aikoo jatkossa profiloitua erityisesti kirjastoalan ammattilaisten edunvalvojaksi.

→ www.kumula.fi

koannut **PÄIVI TOLONEN**

AJANKOHTAISTA

Cuporen erikoistutkijat **Vappu Renko (vas.)** ja **Minna Ruusuvirta**.

Talous tuli kirjastoon

KIERTOTALOUS ON TULEVAISUUTTA, JA SIINÄ KIRJASTO ON EDELLÄKÄVIJÄ.

”**KIRJASTO PERUSTUU** lainaamiseen ja suosittelamiseen, mikä on taloutta.” Näin toteaa taloustieteen professori **Saara Taalas** haastattelussa Talous & Yhteiskunta -lehdessä kaksi vuotta sitten. Jutun otsikossa kysytään, voiko kulttuuria mitata.

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen erikoistutkijat **Vappu Renko** ja **Minna Ruusuvirta** ovat sitä mieltä, että kulttuuria on mitattu viime aikoina juuri talouden mittareilla.

”Taloudelliset perustelut ovat korostuneet kulttuuritoiminnassa jo vuosikymmeniä osana siirtymää kohti kilpailuvalltiota”, he sanovat.

Kulttuuriin kohdistuneet leikkaukset ovat lisäneet keskustelua entisestään. Tämä näkyi esimerkiksi kevään kuntavaaleissa.

”Kuntien järjestämän kulttuurin rahoituksesta suurin osa, 470 miljoonaa euroa, tulee kuntien omista verotuloista. Siten kunnilla on laaja mahdollisuus vaikuttaa kulttuuritoimintansa sisältöihin”, Renko ja Ruusuvirta toteavat.

Heidän mukaansa kunnissa on entistä enemmän pystyttävä perustelemaan kulttuuripalvelujen olemassaoloa.

KULTTUURIN JA KIRJASTOJEN tukemista perustellaan sillä, että se maksaa itsensä takaisin. Ajatellaan, että kirjastolla on eräänlainen välinearvo työllistäjänä ja talouden pyörittäjänä. Kaupunki budjetoitaa rahaa kirjastolle, joka budjetoitaa sitä muun muassa hankintoihin ja palkkoihin. Tätä rahaa taas käytetään kaupungin alueella.

Kirjastoilla voidaan nähdä olevan myös piilevää taloudellista vaikutusta. Kokoelmat, tapahtumat, tietopalvelu ja tilat ovat resursseja, jotka säästävät rahaa, sillä ne ovat yhteisessä käytössä.

RENKO JA RUUSUVIRTA muistuttavat, että kirjastojen asiakkaille kyse ei ole kuitenkaan ensisijaisesti rahasta. Kirjastolaitos tuottaa yhteiskunnalle myös muunlaista hyötyä.

”Kuntalaistutkimus viime vuodelta osoitti, että kuntalaiset arvostavat erityisesti kirjastopalveluja.”

Kirjasto saa erinomaisen arvion myös esimerkiksi palvelun saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Kirjastot ovat kierto- ja jakamistalouden edelläkävijöitä. Ne saavat yhden kirjan, ompelukoneen ja tilan riittämään monelle. Näin ne pyrkivät toimimaan ympäristön kantokyvyn rajoissa.

Valtioneuvosto teki neljä vuotta sitten kierto- ja jakamistalouden strategisen ohjelman, jonka tavoitteena on luoda kiertotaloudesta talouden uusi perusta vuoteen 2035 mennessä.

Sellaisessa talouskeskustelussa kirjasto voidaan nähdä edelläkävijänä.

KAISU TERVONEN

teksti TUOMO MANNONEN | kuvat LINDA LEHTOVIRTA

LOBBaus ON arvokasta

KANSI

ROSA MERILÄINEN HALUAA, ETTÄ KULTTUURIN PUOLESTA
VAIKUTETAAN PARHAALLA MAHDOLLISELLA TAVALLA. HYVÄÄ
VAIKUTTAMISTA ON SE, ETTÄ MUISTAA TUODA ESIIN TARINAT,
TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT.

S

Nykyään Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö Kulta ry:n pääsihteerinä hän puolustaa työkseen kulttuurin asemaa. Huhtikuun lopussa hän koulutti Suomen kirjastoseuran jäseniä vaikuttamisen taidoissa. →

obbaus on tiedon jakamista, ei salamyhkäistä vaikuttamista. Näin sanoo kulttuurivaikuttaja ja ex-poliitikko Rosa Meriläinen. Kirjastoalalla se tarkoittaa arkista ja pitkäjänteistä yhteydenpitoa päättäjiin. Lapsuudessaan Rosa Meriläinen oli innokas lukija, jolla oli kirjastokortit vanhempiensa kotikuntiin sekä mökkipitäjän kirjastoauttoon. Erityisesti Tampereen pääkirjasto Metson suositushyllyt jäivät mieleen.

"Metson suositushyllyllä on ollut suurempi vaikutus maailmankuvaani kuin omilla vanhemmillani", hän sanoo. Kirjastot ovat edelleen tärkeä osa arkea. Meriläinen hakee kotimatkinsa varrelta Helsingin Rikhardinkadun kirjastosta eritoten kahden viikon pikalainoja.

Entisenä kansanedustajana ja kuntopoliittikkona Meriläinen on tottunut olemaan lobbauksen kohteena.

Nykyään Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö Kulta ry:n pääsihteerinä hän puolustaa työkseen kulttuurin asemaa. Huhtikuun lopussa hän koulutti Suomen kirjastoseuran jäseniä vaikuttamisen taidoissa. →

→ Rosa Meriläinen muistuttaa, että vaikuttaminen ei ole vain asiantuntijoiden tehtävä. ”Kuka tahansa voi kertoa päättäjälle, miksi oma kirjasto on tärkeä. Se voi olla se ratkaiseva kohtaaminen.”

FAKTA

- Syntynyt 1975. Kirjailija ja kulttuuri-vaikuttaja.
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö Kultury:n pääsihteeri vuodesta 2018.
- Vihreiden kansanedustaja (2003–2007), Tampereen kaupunginvaltuutettu (2001–2008). Yhteiskuntatieteiden maisteri.
- Kirjoittanut useita tietokirjoja ja kolme romaania.
- Musta vyö taekwondossa.

TEE VALINTA. ”Muista: haluatko vaikuttaa vai vittuilla”, Meriläinen sanoo ja naurahtaa.

Vaikuttaminen edellyttää rakentavaa otetta. Pelkkä kriittisyys ei riitä, jos halutaan muuttaa asioita.

Meriläinen painottaa, että vaikuttaminen vaatii suunnitelmaa ja pitkäjänteisyyttä. Tarvitaan tavoitteita, tarinoita ja tunnuslukuja. tarinat tekevät vaikutuksen: ne muistetaan ja niissä syntyy tunne.

”Kerro se yksi kohtaaminen, se ikimuistoinen hetki. Omassa vaikuttamistyössäni kerään paljon tarinoita. Ne ovat usein ainut asia, mikä vierailusta tai tapaamisesta jää mieleen.”

Luvut ovat tärkeitä – kävijämäärät, tapahtumat ja lainaustilastot ovat kivijalka, jonka varaan viesti rakennetaan.

Meriläinen painottaa selkeän tavoitteen merkitystä.

”Ei riitä sanoa, että ei saa leikata. Pitää kertoa, mitä pitää tehdä, kuinka paljon se maksaa, ja mitä vaikutuksia sillä on.”

Hyvä tavoite on muotoiltu niin, että se jää mieleen ja on helppo toistaa.

”Poliitikon pitää ymmärtää, mitä hän voi tehdä. Konkreettinen lause strategiapaperiin, tietty summa budjettiin – nämä ovat hyviä tavoitteita.”

RYHMÄTYÖN MERKITYS. Meriläinen muistuttaa, ettei vaikuttamista tarvitse tehdä yksin. Hän ehdottaa että kirjastonjohtaja ja museonjohtaja voisivat mennä yhdessä tapaamaan valtuuston puheenjohtajaa. Yhteistyö muiden kulttuuritoimijoiden kanssa vahvistaa kaikkien asemaa.

Kunnat ovat rakenteiltaan usein yhä miesten maailma, ja esimerkiksi liikunnan eteen osataan lobata äänekkäästi.

”Jos kulttuuri ja liikunta asetetaan vastakkain, kulttuuri häviää. Siksi ei kannata itse luoda vastakkainasettelua. Sen sijaan kannattaa etsiä kumppaneita ja liittolaisia – myös poliittisesti eri suuntaan katsovista päättäjistä.”

Yhteys päättäjiin syntyy usein henkilökohtaisesti. Meriläinen suosittelee kutsumaan poliitikkoja kirjastoon.

”Järjestä tilaisuus, jossa kohtaaminen on mutkatonta ja ihmisläheistä. Kun ihminen käy paikan päällä, syntyy tunneside.”

LYHYT MUISTI. Kirjastot ovat rakastettuja. Ne ovat kuntapalvelujen keuhkoihin vuodesta toiseen tutkimuksien mukaan. Se ei kuitenkaan riitä.

”Päättäjät tarvitsevat tietoa ja suuntaa.”

Meriläisen mukaan poliitikot haluavat tehdä hyviä päätöksiä. Heille pitää vain antaa työkalut siihen. Hän painottaa, että jos lobbaus-sana tuntuu pahalta, ei sitä tarvitse käyttää. Riittää, että kertoo työhön liittyvät faktat ja toiveet.

Kaikki päättäjät eivät arvosta kulttuuria – ja se on hyväksyttävä. Silloin keskitytään niihin, jotka ovat valmiita kuuntelemaan.

”Poliittinen muisti on lyhyt. Siksi asiat täytyy kertoa yhä uudelleen.”

Meriläisen mukaan on huojentavaa, että vuodet toistuvat samankaltaisina. Näin voi hyvissä ajoin laittaa kalenteriin etukäteen, että vaalien jälkeen otan yhteyttä uusiin valtuutettuihin.

”Vaikuttaminen on samanlaista kuin mikä muukin työ: se on laitettava kalenteriin, että se tulee tehdyksi.”

Meriläinen sanoo, että kirjastoalan vaikuttamistyö on elämänmittainen maraton.

”Useimmat päättäjät haluavat tehdä hyviä päätöksiä. Meidän tehtävä on auttaa heitä siinä. Hyvällä tiedolla, selkeällä viestillä ja kiinnostavilla tarinoilla.” ■

KOULUKIRJASTOJA VAHVISTETAAN RUOTSISSA

LUKUTAITO

UUSI LAKI PARANTAA RUOTSALAISTEN KOULUKIRJASTOJEN PALVELUA. HEINÄKUUSSA VOIMAAN TULEVA LAKI SANOO, ETTÄ KOULUKIRJASTON HOITAJAN PITÄISI ENSISIJAISESTI OLLA KORKEAKOULUTETTU KIRJASTONHOITAJA. LAIN MYÖTÄ TARVE AMMATTITAITOISELLE TYÖVOIMALLE KASVAA.

Ruotsin kirjastoseuran asiantuntija **Jenny Nilsson** kuvailee maan koulukirjastojen nykytilannetta vaihtelevaksi, vaikka maininta koulukirjastoista on löytynyt Ruotsin kouluja koskevasta laista vuodesta 2011 lähtien.

”Tällä hetkellä noin puolet Ruotsin koululaisista opiskelee kouluissa, joissa on koulukirjasto, jolla on nimetty vastuuhenkilö. Heistä kaikki eivät ole saaneet alan koulutusta vaan osa saattaa olla esimerkiksi opettajia tai jopa vahtimestareita. Tällä hetkellä on olemassa myös kouluja, joissa ei ole kirjastopalvelua lainkaan.”

SATSAUS LUKUTAITOON. Jenny Nilsson arvelee uuden lain tuovan merkittäviä parannuksia.

”Jatkossa määritellään tarkemmin, millainen koulukirjasto voi olla. Koulukirjastosta vastaavan henkilön tulisi ensisijaisesti olla korkeakoulutettu kirjastonhoitaja. Lain muutosten myötä asianvalvonta tulee myös kouluviranomaisen tehtäväksi.”

Koulukirjastoihin panostamalla halutaan tukea lasten ja nuorten lukutaitoa.

”Lisäksi halutaan parantaa oppilaiden media- ja informaatiolukutaitoa ja opettaa heille lähdekritiikkiä. Molemmat teemat ovat kirjastolaisten ydinosamista. Tutkimustulosten mukaan sellaisten koulujen oppilaat, joiden koulukirjastossa oli koulutettu kirjastonhoitaja, pärjäsivät lähdekritiikissä muita paremmin kansallisissa kokeissa.”

PALJON TEHTÄVÄÄ. Lain läpimeno ei tullut Ruotsin kirjastoseuralle yllätyksenä, sillä Ruotsin seura on tehnyt töitä koulukirjastoihin liittyvän lainsäädännön uudistamisen eteen jo yli vuosikymmenen ajan.

”Uuden lain hyväksymisen jälkeen vaikuttamistyömme jatkuu. Seuraava tavoitteemme on varmistaa, että lakia tulkitaan niin, että asetetut tavoitteet toteutuvat. Pyrimme myös saamaan lisää koulutuspaikkoja kirjastoalalle. Lain siirtymäajalle haluamme opettajille suunnattuja koulukirjastotyön koulutusohjelmia.”

PULAA HENKILÖSTÖSTÄ. Lainsäädännön muutosten myötä tarve koulutetuille kirjastonhoitajille kasvaa.

Tällä hetkellä kirjastoalan suurin ammattijärjestö Dik arvioi, että koulukirjastonhoitajia puuttuu Ruotsista jopa 2 000 kappaletta.

Laskelman pohjaksi on käytetty Dikin määritelmää, jossa 300 peruskoulun oppilasta kohden pitäisi olla kokoaikainen kirjastonhoitaja. Lukiotasolla vastaava oppilasmäärä olisi 400 lukiolaista.

Jenny Nilsson muistuttaa, että koulut voivat toteuttaa lain vaatimukset eri tavoilla.

”Jos pätevää henkilöä ei löydy, kirjastoa hoitamaan voi palkata henkilön toisesta koulutustaustasta. Kirjastoa hoitava henkilö voi myös työskennellä osa-aikaisesti. Erityisesti pienemmällä paikkakunnilla voi olla järkevää tehdä sopimus paikallisen kunnan kirjaston kanssa koulukirjaston hoitamisesta. Tärkeintä on, että koulukirjaston toiminta integroituu mahdollisimman hyvin koulu yhteisöön. Koulukirjas-

ELISABETH OHLSON

ton tulee tukea opetuksen suunnittelua ja luokkahuoneytöskentelyä.”

Perinteisesti koulukirjastot eivät ole Ruotsissa olleet kaikista houkuttelevimpia työpaikkoja kirjastoammattilaisille.

”Koulukirjastonhoitaja on usein työyhteisössään ainoa oman ammattiryhmänsä edustaja. Työn houkuttelevuutta lisääntisi tiiviimpi yhteistyö kunnan tai alueen koulukirjastojen kesken sekä alueilla toimivat koulukirjastokoordinaattorit. Toki myös esimerkiksi palkkauksen pitää olla houkuttelevaa.”

SUOMESTA TÖIHIN? Vielä ei ole tiedossa, miten koulukirjastojen rahoitus kehittyy uuden lain myötä.

”Valtio on lisännyt rahoitusta kunnille lainsäädännön muutoksiin. Rahaa ei ole kuitenkaan korvamerkitty juuri kirjastotoimintaan, vaan kunnat voivat päättää, mihin rahan käyttävät.”

Jenny Nilsson toivoo, että lain tuomat vaatimukset näkyvät sekä oppilaiden taitojen lisäksi myös henkilöstön koulutuksessa ja koulutuksen sisällöissä.

”Toivottavasti kirjastoalan koulutuksessa otetaan jatkossa entistä paremmin huomioon koulukirjastoissa tarvittavat ammatilliset valmiudet.”

Jenny Nilsson toivottaa myös ruotsia osaavat suomalaiset alan ammattilaiset tervetulleiksi hakemaan töitä ruotsalaisista koulukirjastoista.

”Korkeakoulutetut kirjastoammattilaiset täytävät pätevyysvaatimukset. Olisi todella hienoa, jos ruotsalaisissa koulukirjastoissa työskentelisi myös ihmisiä, jotka osaavat suomea, joka on suuri vähemmistökieli Ruotsissa”. ■

PIRJO KANGAS

← Jenny Nilsson

Viimeinkin kirjastolaisilla on oma ammattiliitto!

On aika koota kirjastorivit, ja tehostaa alan edunvalvontaa. Olemme kaikkien kirjasto- ja informaatioalalla toimivien ammattiliitto. Saat meiltä asiantuntevan palvelun sekä mainiot jäsenedut mm. kattavat vakuutukset sinulle ja perheellesi.

Tutustu jäsenetuihimme ja uuden liittymisen etuun verkkosivuillamme. Tervetuloa mukaan!

www.kumula.fi

teksti ja kuvat JUHO LIUKKONEN

ENSIMMÄINEN VUOSI E-KIRJASTOA DIGI

VIIME KUUKAUSINA PALVELUN KIELIVALIKOIMA ON KASVANUT. NETTISELAIMELLA TOIMIVA VERSIO TULEE VIIMEISTÄÄN ENSI VUODEN ALUSSA. TULEVAISUUDESSA E-KIRJASTO VOI TARJOTA MUUTAKIN KUIN KIRJOJA JA LEHTIÄ. →

Kuntien yhteinen E-kirjasto avattiin vuosi sitten. Lehdet kirjoittivat laajasti palvelusta ja myös sen käynnistämiseen liittyvistä haasteista. Sittemmin suurin myllytys julkisuudessa on rauhoittunut.

Kansalliskirjaston E-kirjastoyksikön palvelupäällikkö **Annastiina Louhisalmi** kertoo, että kulisseissa tapahtuu silti paljon.

Sovellusta ja taustajärjestelmää kehitetään koko ajan ja aineistotoimittajien sekä kustantajien kanssa käydään tiivistä vuoropuhelua. Osa kehitystyöstä näkyy E-kirjaston käyttäjille heti ja osa muutoksista jää käyttäjiltä piiloon.

Viime vuoden lopulla palvelu laajeni kattamaan suurimman osan pohjoisesta Suomesta. Nyt suurin osa suomalaisista voi käyttää kirjastoa. Juttua kirjoittaessa E-kirjastolla oli noin 200 000 rekisteröitynyttä käyttäjää.

”Pohjoisen alueen myötä meille tuli 600 000 potentiaalista uutta käyttäjää ja mukaan liittyi 59 kuntaa”, Louhisalmi kertoo.

KANSAINVÄLISTÄ HUOMIOTA. E-kirjasto on herättänyt kiinnostusta myös ulkomailla.

”Meillä on paljon kansainvälisiä, erityisesti eurooppalaisia kontakteja ja teemme yhteistyötä esimerkiksi aineistojen saatavuuden parantamiseksi.”

Louhisalmi kertoo, että palvelun tekninen alusta on kokonaan kirjastojen omaa käsialaa ja kirjaston omassa hallinnassa. Tämä kiinnostaa maailmalla. Uteliaisuutta on herättänyt myös se, miten iso joukko kuntia on saatu kehittämään palvelua.

”Kirjastolaiset ympäri Suomen tekevät ihan konkreettista työtä E-kirjastolle. Tällainen yhteistyö on kansainvälisesti aika ainutlaatuista.”

TIETOKONEVERSIO KEHITYKSESSÄ. Tällä hetkellä palvelua voi käyttää ainoastaan mobiililaitteilla. Kuitenkin monien käyttäjien toiveissa on, että E-kirjasto saataisiin toimimaan myös tietokoneilla. Tulevasta palvelusta on määrä tulla selainpohjainen.

”Tätä on suunniteltu tämän vuoden ajan. Palvelun visuaalinen ilme ja rakenne on jo mietitty ja palvelua lähdetään nyt rakentamaan konkreettisesti verkkoon.”

Selainversiolle ei ole lyöty lukkoon julkaisupäivää, mutta palvelu olisi tarkoitus saada asiakkaiden käyttöön viimeistään ensi vuoden alussa.

TULEVAISUUDEN E-KIRJASTO? Tietokoneversion kehittäminen on tällä hetkellä ensisijaista. Suunnittelussa on lisäksi monia uusia aluevaltauksia. Tu-

→ **E-kirjaston palvelupäällikkö Annastiina Louhisalmi.**

levaisuudessa E-kirjaston aineistot halutaan näkyviin myös kirjastojen yhteiseen Finna-tietokantaan.

Lisäksi tulee ehkä pohdittavaksi myös se, voisiko E-kirjasto tarjota tulevaisuudessa lainattavaksi muitakin sisältöjä kuin kirjoja ja lehtiä.

”Mahdollisista uusista aineistotyypeistä päättää E-kirjaston ohjausryhmä”, Louhisalmi sanoo.

Hän kertoo, ettei asia tule vielä vähään aikaan ajankohtaiseksi, koska kuntien kanssa on sovittu tietyistä palveluiden hintakatosta, jota ei voida muuttaa kesken sopimuskauden. Uudet aineistot todennäköisesti kasvattaisivat aineistokustannuksia, mikä taas loisi painetta nostaa kuntien maksamaa asukaskoh- taista maksua.

Monta asiaa pitää saada valmiiksi ennen laajentumista. Työsarkaa riittää esimerkiksi sovelluksen ja taustajärjestelmän kehittämisessä.

Kansalliskirjastosta kerrotaan, että kevään aikana on ensimmäistä kertaa laajennettu E-kirjaston markkinointia tekemällä maksullinen digikampanja.

TILASTOT AUTTAVAT. Aineistojen valinnan kanalta vietetään tällä hetkellä kiinnostavia hetkiä, sillä E-kirjaston yksivuotispäivänä ensimmäiset aineistolisenssit vanhenevat.

Kirjastolaisista koostuvat aineiston valintaryhmäläiset käyvät keskustelua siitä, mitkä lisenssit uusitaan ja mitkä jätetään pois. Päätöksenteon tukena ovat ensimmäisen vuoden lainaus- ja varausluvut.

Tällä hetkellä E-kirjaston kokoelmassa on reilut 7 000 nimekettä ja pitkälti yli 50 000 luku-oikeutta. Louhisalmi kertoo, että ensimmäisen vuoden tavoite oli 10 000 nimekettä. Hän on tyytyväinen kokoelman kokoon.

”Tutkimusten perusteella tiedetään, että pelkkä iso nimekemäärä ei ole hyvä tavoite. Tietyn rajan jälkeen käy helposti niin, että osaa aineistosta ei välttämättä lainata ollenkaan tai sitä lainataan hyvin vähän. Meillä kokoelma on nyt todella aktiivisessa käytössä, mikä on oikein hyvä.”

ENEMMÄN TARJONTAA. Louhisalmi kertoo myös, että aineistotarjonta on ensimmäisen vuoden aikana merkittävästi parantunut. Vielä viime vuonna uutisoitiin, että isot kustantamot tarjosivat aineistoaan niukasti. Nyt aineistoa on tarjolla kaikilta isoilta kustantamoilta. Edistystä on tapahtunut myös ulkomaisen aineiston osalta.

”Ruotsin osalta tilanne on parantunut paljon ihan viime kuukausina. Myös muunkielistä aineistoa on saatu pikkuhiljaa enemmän. Nyt kielivalikoimassa on jo suomen, ruotsin ja englannin lisäksi espanjaa, ranskaa, saksaa, venäjää ja ukrainaa. Lähiaikoina odottelemme viroa, saamea ja italiaa.” ■

LAKI ON KIRJASTOJEN PUOLELLA

ESSEE

KIRJASTOSSA EI VOI JÄRJESTÄÄ TAPAHTUMAA ILMAN KIRJASTON SUOSTUMUSTA. KIRJASTOSSA EI MYÖSKÄÄN VOI JÄRJESTÄÄ TAPAHTUMAA, JOKA YLLYTTÄÄ VIHAAN, VÄKIVALTAAN TAI ERI VÄESTÖRYHMIEN VASTAKKAINASETTELUUN, KIRJOITTA A **HENRI RIKANDER**.

Kirjastotyön moraalinen luonne heijastaa yhteiskunnallisia arvoja. Kirjastojen toiminta perustuu tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja yleisen hyvän periaatteille, ja ne ovat omistautuneet tiedon, kulttuurin ja oppimisen edistämiseen kaikkien saataville. Yleisistä kirjastoista annetun lain tavoitteena on muun muassa edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus. Yleisen kirjaston tehtävä on muun muassa tarjota tiloja kansalaistoimintaan ja edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa.

Viime vuosina kirjastotyö on saanut yhä enemmän sosiaalityön piirteitä. Tämä muutos näkyy monin eri tavoin. Monet kirjastot tarjoavat tukea yhteiskunnan heikoimmille. Osalle kävijöistä kirjastot edustavat jopa tilaa, jossa olla lämpimässä ja vapaana, ainakin hetkellisesti, turvattomuuden kokemuksesta.

Kirjastot pyrkivät myös aktiivisesti tavoittamaan marginaaliryhmiä, kuten maahanmuuttajia, kodittomia ja iäkkäitä, tarjoamalla heille räätälöityjä palveluita. Kirjastojen nykytila heijastaa niiden joustavuutta ja syvää

sitoutumista yhteisöjensä hyvinvointiin samalla kertoen yhteiskuntamme kehityssuunnasta. Tämä luonnollisesti heijastuu kirjastojen turvallisuustyöhön.

Kirjastojen asiakkaille kirjastoturvallisuus on erityisesti sosiaalista turvallisuutta. Selkeät ja yhteisesti sovitut käyttäytymisohjeet luovat perustan rauhalliselle ja kunnioittavalle ympäristölle. Kirjastolain mukaan yleisen kirjaston käyttäjän on käytäyttyävä kirjastossa asiallisesti. Kirjaston toiminnan häiritsemiseen ja turvallisuuden vaarantamiseen sovelletaan järjestykselä. Järjestykseläin mukaan yleisen järjestyksen häiritseminen tai turvallisuuden vaarantaminen yleisellä paikalla on kielletty metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla. Myös toistuvilla uhkaavilla eleillä, hyökkäävillä liikkeillä, suullisesti esitetyillä uhkailuilla ja muulla vastaavalla tehty toiminta on kielletty, mikäli se herättää pelkoa.

Kirjaston turvallisen toiminnan takaamiseksi kunta voi hyväksyä yleisen kirjaston käyttösäännöt, joilla edistetään kirjaston sisäistä järjestystä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Käyttösäännöissä on mahdollista antaa määräyksiä esimerkiksi kirjaston tilojen ja omaisuuden käytöstä. Tilanteessa, jossa kirjaston käyttäjä toimii vastoin kirjaston käyttäjän velvollisuuksia, kunta voi asettaa kyseisen toimijan määräaikaiseen kirjastokohtaiseen kirjaston käyttökieltoon. Tämä tarkoittaa, että jokainen yksilöity henkilö, joka esimerkiksi häiritsee kirjastossa

järjestettävää tilaisuutta, on mahdollista määrätä käyttökieltoon. Suuren yleisön oikeutetusta odotuksesta seuraa, että näin myös oletetaan tapahtuvan, häiritsijöiden tausta-asemasta tai agendasta huolimatta.

Kirjastossa järjestettyjen tilaisuuksien osalta on hahmotettava oikeudellinen luonne yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden välillä. Kokoon-tumislain mukaan yleisellä kokouksella tarkoitetaan mielenosoitusta tai muuta kokoon-tumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata.

Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten. Yleisessä kokouksessa kyse voi olla sekä sisätiloissa että ulkona järjestettävästä yleisölle avoimesta kokouksesta. Molemmat kuuluvat lain soveltamisalaan, mutta vain ulkona yleisellä paikalla järjestettävistä kokouksista on tehtävä ennalta ilmoitus poliisille. Lain tarkoittamat yleiset kokoukset ovat aina yleisölle avoimia tilaisuuksia. Yksityiset kokoukset eivät kuulu lain soveltamisalaan.

Yleisötilaisuuden käsite on määritelty kokoon-tumislain pykälässä 2.3, jonka mukaan niillä tarkoitetaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan siihen kokoon-tumislain säännöksiä yleisötilaisuudesta, jollei tilaisuutta osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voida pitää luonteeltaan yksityisenä.

Kokoon-tumislain esitöistä ilmenee, että yleisötilaisuudet eivät suoranaisesti kuulu ihmisoikeussopimusten piiriin.

Kokoon-tumislain mukaan yleisötilaisuuden järjestäjän on hankittava järjestämispaikan omistajan tai haltijan suostumus paikan käyttämiseen tilaisuutta varten. Lain esitöiden mukaan kyse on sopimuksenvaraisesta asiasta. Säännöksen tarkoitus laissa on pelkästään informatiivinen, sillä yleisötilaisuuden järjestäjällä olisi tämä velvollisuus ilman nimenomaista säännöstäkin. Voidaan todeta, että ilman kirjaston myötävaikutusta yleisen kokouksen järjestäminen kirjaston tiloissa ei ole mahdollista. Myöskään yleisötilaisuutta ei ole mahdollista järjestää puolijulkisessa tilassa, ilman tilan omistajan tai haltijan aktiivista myötävaikuttamista.

Tilanteessa, jossa kirjastossa järjestettävää yleisötilaisuutta tai kokousta häiritään kirjaston sisätiloissa,

mielenosoitusluonteisesti, on huomattava, että kyse on ollenaisesti lainvastaisesta teosta rikkoen kokouspaikan omistajan tai haltijan antamaa kieltoa. Tämä muodostaa poliisille oikeuden määrätä yleisötilaisuus tai kokous päättymään.

Suomen valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapaudet ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy liittyy perustuslain turvaaman yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. Väkivaltainen ekstremismi ei ole rikosoikeudellinen käsite. Ekstremistinen väkivalta ei välttämättä ole kumo-ksellista, ja se kohdistuu usein viholliseksi määriteltyyn ryhmään tai yksilöihin. Sisäministeriön toimenpideoh-jelman mukaan julkisella rahoituksella ylläpidettyjä tiloja ei tule käyttää toimintaan, jonka tavoitteena on edistää vastakkainasettelua eri väestöryhmien kesken sekä yllyttää vihaan ja väkivaltaan.

Turvallisuusvelvoitteen perusteella kirjastoilla on mahdollista asettaa tilojen käyttöön liittyviä ehtoja. Tyypillisesti varausehtoon kirjataan, että varattavassa tilassa järjestettävän tilaisuuden sisältö tai luonne ei voi olla ristiriidassa Suomen lain kanssa tai hyvän tavan vastainen. Mikäli jälkikäteen ilmenee, että tilojen varaamisen yhteydessä on toimittu vastoin lakia, kirjaston asettamia sääntöjä tai ehtoja, tulee kirjaston näkökulmasta mahdolliseksi käyttökiellon asettaminen.

Toisaalta, mikäli henkilöä ei ole asetettu määräaikaiseen kirjastokohtaiseen käyttökieltoon, tulee häneen aina suhtautua samalla tavalla kuin kehen tahansa muuhun kirjastossa asioivaan yksilöön huolimatta siitä, minkälaisista ideologista taustaa hän edustaa.

Liiallinen ääri- ja ääri-ideologioiden toiminnan huomioiminen voi lisätä jännitteitä ja konflikteja yhteiskunnassa. On tärkeää raportoida tapahtumista, mutta samalla välttää tarpeetonta provosointia. ■

HENRI RIKANDER
Kirjoittaja
oikeustieteen
tohtori ja
dosentti.

KIRJASTO

RONKEUTTA KOKKEILLA

DIGI

KOTKAN KIRJASTOISSA TESTATAAN
TEKOÄLYYN POHJAUTUVAA CHATTIA.
KAUPUNKI HALUAA, ETTÄ OSA
ASIAKASPALVELUSTA SIIRTYY
TULEVAISUUDESSA TEKOÄLYLLE.
KIRJASTOAMMATTILAISET KAIPAAVAT
AIHEESTA LISÄÄ KOULUTUSTA. →

K

otkan kaupunginkirjasto on tuottanut chat-palvelun, joka vastaa ympärivuorokautisesti asiakkaiden kysymyksiin ilman henkilöstön apua.

Tekoälyä on koulutettu esimerkiksi paikallisten kirjastojen esittelymateriaaleilla ja tapahtumakalenterin tiedoilla.

”Olen saanut esihenkilöiltäni ja kaupungin tietohallinnolta luvan kokeilulle, jossa on myös lupa epäonnistua. Hyvin on palvelu näyttänyt toimivan”, kertoo Kotkan kirjastotoimenjohtaja **Mikko Vainio**.

Chatti toimii Kotkan Kyyti-kirjastoille räätälöidyn tietokannan Finnan yhteydessä. Se on Finnasta irrallinen palvelu, joka on liitetty mukaan muutamalla koodinpätkällä.

Chatti on koodattu itse, mutta amerikkalaisen OpenAI-yhtiön tekemä ChatGPT toimii sen moottorina.

Mikko Vainion mukaan käyttäjän yksityistä tietoa ei liiku kirjastojen chattipalvelusta ChatGPT:n puolelle.

VUOSIEN KEHITYS. Palvelua on ideoitu ja kehitetty oman tiimin kanssa vuoden ajan. Pieneen ydinryhmään kuuluu myös koodari.

Vainio sanoo, että chatin tekeminen on vaatinut valtavan määrän neuvottelu- ja paperityötä. Tietosuoja-asioihin, viestintään, markkinointiin ja lupakäytäntöihin on uponnut tunti jos toinenkin.

Miksi vastaavat kokeilut eivät ole kirjastokentällä kovin yleisiä? Vainio arvelee tämän johtuvan osittain kirjastojen resursseissa ja siitä, että kunnissa uuteen teknologiaan herätään usein kaupallisia toimijoita hitaammin.

Tekoälyyn perustuvat chat-palvelut ovat tavallisia esimerkiksi suurten yritysten kotisivuilla.

KIINNOSTUSTA RIITTÄÄ. Tuoreen *Tekoäly ja kirjastot* -kirjan (Avain, 2025) kirjoittanut tietokirjailija ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjastoalan yliopettaja **Ari Haasio** kertoo, että tekoäly kiinnostaa kirjastoissa. Suomi on muutenkin tekoälyn suhteen pohjoismaissa edelläkävijöitä.

Tieteellisissä kirjastoissa tekoälyyn pohjautuvia sovellutuksia on tehty tiedonhakuja varten. Kokeilut ja kiinnostus näkyvät myös yleisissä kirjastoissa.

Helsingin kaupunginkirjastolla on käytössä esimerkiksi tekoälyyn pohjautuva kellutus- ja logistiikkajärjestelmä IMMS. Oodin kirjasto on kokeillut te-

koälypalveluita vinkkaamaan lukijoille kirjallisuutta. Myös Hämeen ammattikorkeakoulun kirjastolla on kokemusta chattiboteista.

Haasio kertoo tehneensä kyselyn tekoälyn koulutustarpeesta kirjastoissa kollegansa **Teemu Rauhala**n kanssa. Alustavan selvityksen mukaan jopa puolet vastanneista kokevat tarvitsevansa tekoälykoulutusta.

”Kysely todentaa, että tekoälyyn kohdistuu valtava mielenkiintoa, ja kirjastotyöntekijöiden keskuudesta löytyy halua ottaa sitä haltuun.”

UHKAT TUTUKSI. Kun tekoälystä keskustellaan, mainitaan usein uhkakuvat, kuten esimerkiksi tekijänoikeuksiin liittyvät ongelmat.

Lisäksi nousevat esiin tekoälyn mahdollinen hyödyntäminen epäeettisiin tarkoituksiin sekä palvelujen aiheuttama kuormitus ympäristölle.

Sekä Ari Haasio että Mikko Vainio myöntävät, että tekoälyn käyttöön liittyy monia pulmia.

Molemmat pitävät kuitenkin selvänä, että kehityksen kelkasta ei kannata pudota. He rinnastavat tekoälyn internetin valtavirtaistumiseen 1990-luvulla. Tuolloin kirjastot tarjosivat kansalaisille ilmaisen väljän tutustua nettiin.

”Tekoälyyn kohdistuvat ennakkoluulot saattavat olla aika isoja. Niiden voittaminen on yksi asia. Toisaalta peräänkuulutan myös kriittisyyttä. Pitäisi myös puhua tekoälyn vaaroista. Ei tekoäly välttämättä ole kaikissa asioissa paras mahdollinen väline. Koen kirjastojen roolin mediakasvattajana todella merkittäväksi tässä asiassa”, Ari Haasio pohtii.

Ari Haasion mielestä kaikkien kirjastolaisten olisi hyvä tutustua erilaisiin tekoälypalveluihin.

”Ihan kaikkien olisi hyvä saada perustiedot ja käsitys tekoälystä.”

Vain taivas on rajana siinä, mihin kaikkeen tekoälyä voitaisiin kirjastopalveluissa soveltaa. Haasio mainitsee, että yksi sovellus voisi olla lasten mediakasvatus.

Joissain kirjastoissa tekoälyn hyödyntämiseen on otettu tavoitteita. Kotkan valtuustossa päätettiin, että osa kirjaston asiakaspalvelusta tehdään tekoälyä hyödyntäen viimeistään ensi vuonna.

”Kaupunki on halunnut edistää työntekijöiden ymmärrystä tekoälystä. Meillä on kirjastossa jokaisella kunnollinen ChatGPT:n versio käytössä”, Kotkan Mikko Vainio kertoo.

Palvelun käyttö on tehty turvallisiksi siten, että kaupungin sisäinen data ei karkaa minnekään muualle.

HÄMÄRÄ TULEVAISUUS. Kirjastokentällä pelkona saattaa olla, että tekoäly vie työt.

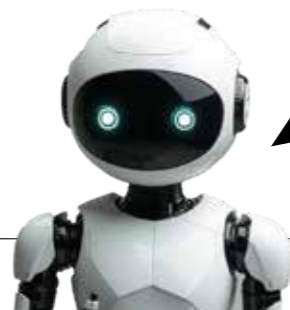
Mikko Vainio ei usko näin käyvän. Hän uskoo, että tekoäly vapauttaa työntekijöiden aikaa vaativammille töille.

Miten tekoäly muovaa kirjastotyötä? Kehitys etenee sellaista vauhtia, etteivät haastateltavat halua tehdä suuria ennustuksia seuraavista käännteistä.

Kukaan ei tiedä, millaisia tekoälypalveluihin nojautuvia palveluita käytämme muutaman vuoden kuluessa.

”Jos osaisin varmasti sanoa mitä tekoälyn kanssa seuraavaksi tapahtuu, menisin tämän haastattelun jälkeen lottoamaan isolla rahalla”, Haasio vitsaillee. ■

JUHO LIUKKONEN

VILLE VAARNE

LUKUTAITO

LUKEMISTA IHAN JOKAISELLE

SAAVUTETTAVUUSKIRJASTO CELIA TARJOAA KIRJOJA NIILLE, JOILLA ON LUKEMISEN ESTEITÄ. PALVELU LIITTYY ENSI VUONNA OSAKSI ISOMPAA VIRASTOA.

Kirjastossa saattaa silmään osua virkailijan rinnassa oleva rintanappi, jossa lukee ”Kysy Celian äänikirjoista minulta”. Sellainen on esimerkiksi **Maria Kotilalla**. Hän työskentelee Saavutettavuuskirjasto Celian vastuuhenkilönä Helsingin kirjastoissa.

Celian palvelut ovat lain perusteella rajattu lukemisesteisille henkilöille.

”Yleisimpiä syitä palvelun käytölle ovat luki- ja oppimisvaikeudet, keskittymishäiriöt, kehitykselliset kielihäiriöt, erilaiset fyysiset sairaudet, sekä ikään liittyvät näköongelmat”, Maria Kotila kertoo.

Celian valikoimaan kuuluu tällä hetkellä 55 000 eri-ikäisille lukijoille suunnattua teosta tietokirjoista kaunokirjallisuuteen. Määrä kasvaa vuosittain lähes 1500 nimikkeellä. Celia tuottaa myös oppikirjoja eri kouluasteille. Kirjat tuotetaan lukemisesteisille saavutettavaan muotoon ääni-, piste- tai e-kirjoiksi.

Äänikirjoja lainaavan henkilön on ensin kirjaututtava Celian asiakkaaksi joko yleisessä kirjastossa tai oppilaitoksessa. Pistekirjojen lainaajaksi rekisteröidytään Celian kautta.

Kun yleisen kirjaston asiakas kertoo haluavansa lainata Celian äänikirjoja, hänelle tehdään omat tunnukset Celianet-verkkopalveluun. Tunnukset lähetetään sähköpostiin, joten asiakkaalla pitää olla käytettävissään oma tai läheisen sähköposti.

”Varmistamme asiakkaan kanssa, että tunnukset ovat saapuneet. Katsomme vielä tarvittaessa, että hän pääsee kirjautumaan Celian järjestelmään ja opastamme häntä käytössä”, Kotila sanoo.

RUNSAASTI LAINOJA. Kun asiakas löytää Celianetistä kiinnostavan äänikirjan, hän voi ottaa sen käyttöönsä neljäksi viikoksi, jonka jälkeen lainaus päättyy automaattisesti. Lukuoikeuden voi halutessaan uusia ennen laina-ajan päättymistä.

Lainausvaihtoehtoina ovat kuuntelusovellus, Celianet-kuuntelu ja lataus. Yksittäisellä asiakkaalla voi olla kunkin kolmen vaihtoehdon kautta lainassa peräti sata eri kirjaa. ”Celian äänikirjat ovat kaikkien lainaajien saatavilla koko ajan, joten asiakkaiden ei tarvitse jonottaa niitä”.

Kirjaa voi lukea samaan tapaan kuin painettua kirjaa. Kuuntelemisen voi jättää kesken ja jatkaa samasta kohdasta myöhemmin. Kirjaan voi myös jättää kirjanmerkkejä. Teosta voi selailla myös luvuittain ja otsikoiden kautta.

Kotila huolehtii siitä, että Celiasta tuleva tieto on kaikkien kirjaston työntekijöiden saatavilla. Lisäksi hän tekee uusille kollegoille tunnukset, joilla he voivat rekisteröidä asiakkaita Celiaan.

Viime vuonna Kalliossa ja Kalasatamassa tehtiin Celia-tunnuksia noin kerran viikossa. ”Lasten ja nuorten osuus on melko pieni. Se johtunee siitä, että erityisopettajilla on oikeudet tehdä tunnuksia”.

Kun Celian äänikirjapalveluun rekisteröity kirjastossa tai koulussa, lukemisesteestä ei tarvitse esittää todistusta. Asia käydään rekisteröitymisen yhteydessä suullisesti läpi.

”Jos asiakas on epävarma oikeudestaan Celia-palveluihin, aina voi kysyä kirjastosta. Me olemme sitä varten”, Kotila neuvo.

YHDISTYMINEN HÄÄMÖTTÄÄ. Saavutettavuuskirjasto Celiassa eletään jännittäviä aikoja. Kirjasto yhdistyy ensi vuoden alussa Kansallisarkiston ja Varastokirjaston kanssa uudeksi virastoksi.

”Pyrimme varmistamaan palvelujen laadun ja katkeamattoman saatavuuden, jotta muutos ei näkyisi asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneille,” sanoo Celian johtaja **Minna von Zansen**.

Uudistuksen tavoitteena on sivistyksen ja kulttuurin painoarvon kasvaminen. Celia on pienehkö, 50 henkilön organisaatio, joten isompaan yksikköön liittymisessä on omat etunsa.

”Hallinto ja rakenteet eivät vaadi niin paljon resursseja, joten pystymme keskittymään paremmin itse työn sisältöön. Voimme myös hyödyntää yhdessä vaikkapa tekoälyä”, von Zansen pohtii.

Muutosta helpottaa hänen mukaansa se, että Celiassa on hyvät keskusteluyhteydet Varastokirjaston ja Kansallisarkiston kanssa.

→ **Maria Kotila**
Helsingin Kallion kirjastossa.

”Olemme tutustuneet heidän kanssaan jo viraston tuleviin toimintamalleihin. Toisaalta kirjaston elämä ei voi olla pelkkää fuusiota, vaan toiminnan täytyy pyöriä koko ajan. Muutosvaiheessa henkilöstön työkuorma kasvaa, joten haluan pitää huolta heidän työhyvinvoinnistaan”.

YHDESSÄ LUKEMAAN. Uuden viraston toimipaikka on Kansallisarkisto. Siellä on alkamassa peruskorjaus, joka valmistuu vuonna 2028. Kansallisarkisto siirtyy pariin vuodeksi väistötiloihin. Celia pysyy Itäkeskuksessa sijaitsevassa nykyisessä toimipaikassaan peruskorjauksen valmistumiseen asti.

”Kansallisarkiston tiloihin Kruunuhakaan tulevat uuden virastomme lisäksi myös Opetushallitus, Kotimaisten kielten keskus ja Suomen Akatemia. Siitä tulee yhteensä 800 virkahenkilön mielenkiintoinen työyhteisö”, von Zansen kertoo.

Celianetissä tehtiin viime vuonna 1,4 miljoonaa lainaa. Minna von Zansen on tyytyväinen kirjaston käyttömäärään, joka on kasvussa. Hän toivoisi kuitenkin kaikkien kirjastojen tavoittavan enemmän lapsia ja nuoria.

”Ei jokaisen ihmisen toki tarvitse harrastaa lukemista, mutta henkilöllä olisi hyvä olla riittävä lukutaito. On myös perheitä, joissa lukemattomuus periytyy, joten lukutaitoa pitäisi ehdottomasti tukea enemmän.”

”Lukustrategioissa pitäisi kenties korostaa entistä enemmän lukemisesta nauttimista sosiaalisena toimintana. Lapset ja nuoret voivat myös kokoontua yhteen lukemaan tai kuuntelemaan äänikirjoja.”

PÄIVI TOLONEN

TÄSSÄ SARJASSA KIRJASTOKAISTA TAPAA TUNNETTUJA SUOMALAISIA.
NÄYTTELIJÄ **SEELA SELLA** OLII LUKIOIKÄISENÄ KESÄTÖISSÄ KIRJASTOSSA.

LAPSUUDEN KIRJASTON- HOITAJA OLI AIVAN IHANA

LUETTIINKO SINULLE, KUN OLIT LAPSI? Luettiin paljon – mutta ei niinkään satuja, vaan runoja. Lausunta oli siihen aikaan muotia, ja jokaisessa juhlassa kuultiin aina joku lausuntonumero. Äitini oli loistava esiintyjä, ja hän lausui paljon. Minäkin olin usein mukana esiintymässä. Lausuin niitä runoja, joita äiti oli lukenut minulle. En tietenkään ymmärtänyt kaikkea, mutta äiti selitti aina, mistä runoissa oli kyse. Koetin lapsen eläytymiskyvyllä päästä mukaan tunnelmaan. Runoja oli silloin jo päässäni niin kuin nytkin.”

MILLAISIA OVAT VARHAISET KIRJASTOMUUTOSI? ”Meidän kirjastossamme oli kirjastonhoitajana **Annikki**-niminen vanhempi rouva. Häneltä sai käydä kysymässä, mitä voisi lukea. Hän tiesi aina kaiken. Hän oli aivan ihana. Tuohon aikaan myytiin koottujen teosten kokonaisuuksia. Kirjaston palvelu oli puolestaan yksilöllistä. Siellä et ollut osa massaa, jolle myydään jotain pötkössä. Siellä mietittiin, mikä juuri sinua voisi kiinnostaa.”

MITÄ NÄYTELMIÄ SUOSITTELET LUETTAVAKSI ALOITTELIJALLE? ”**Tšehovin** näytelmiä. Jokainen löytää niistä jotain, ja ne eivät ole vaikeita lukea. Tšehov on kirjailija, joka kirjoittaa parentteihin. Hän kertoo aina, minkälainen huone on, minkälainen pöytä, minkälainen tuoli, mitä pöydällä on. Sinun ei tarvitse kuvitella mitään, voit vain lukea. Toisin on esimerkiksi **Shakespearella**, jonka parentteissa lukee ainoastaan ”menee”, ”tulee” tai ”kuolee”. Tšehov kirjoittaa yksityiskohtaisesti.”

OLETKO TYÖSKENNELLYT KIRJASTOSSA? ”Olin lukioaikana kesät töissä apulaisena Tampereen pääkirjastossa. Fantastinen kulttuuri-ihminen ja rakas ystäväni, kirjastoneuvos **Mikko Mäkelä**, perusti Tampereelle nuorisoteatterin. Minä olin siinä mukana. Saimme harjoitella aina kirjaston tiloissa. Meitä ohjasivat ammattinäyttelijät, ja kiersimme kaikki Tampereen koulut. Kirjasto on ollut minulle sekä teatterin että lukemisen ydin. Lähikirjastossa-

KIRJASTOKAISTA

→ Seela Sella suosittelee Anton Tšehovin näytelmiä.

ni Munkkiniemessä minulle nauretaan, kun tasoitellen kirjat hyllyriveissä suoraksi, jos joku on vähänkin vinossa. Se tulee vaistomaisesti perintönä vanhoista kirjastoajoista. Niin Annikki minulle opetti.”

MIKÄ TEKEE KIRJASTOSTA ERITYISEN PAIKAN? ”Kirjastossa on niin paljon ihmisten keräämää elämää, joka on laitettu kirjoihin. Se ei ole vain musteessa ja paperissa – se elää, ja se on levittäytynyt tänne. Jokainen kirja on kuin näytelmä. Niissä on monen ihmisen tarina, ja sen kautta kirjasto on täynnä ihmisten henkiä ja elämiä. Nämä talot ovat täynnä tunteita.”

RIITTA TAARASTI

→ Mitä muuta Seela Sella vastasi?

Katso video Kirjastokaistalta:

www.kirjastokaista.fi/10-kirjastosta

HEIKON LUKUTAIDON SEURAUKSET

KOLUMNI

Jopa viidesosalla peruskoulun päättävistä on opiskeluun ja työelämään riittämättömät lukemisen taidot. Pojat eivät lue. Mitä nuoremasta ikäluokasta on kyse, sitä vähäisempää lukeminen on. Lukemattomuus ja heikko lukutaito rapauttavat demokratian.

Keskustelua lukemisesta leimaa huolipuhe. Lukemisen lisäämiseksi ja lukutaidon vahvistamiseksi laaditaan strategioita, perustetaan liikkeitä ja nimetään teemaviikkoja. Opettajat kouluttautuvat lisää, jakavat keskenään ideoita sekä kehrittelevät lukuprojekteja. Kirjastoissa mietitään, mikä saisi ihmiset lukemaan ja etenkin lapset ja nuoret kirjojen pariin.

LUIN HILJATTAIN Tampereen yliopiston dosentin, valtiotieteen tohtori **Riie Heikkilän** tuoreen tietotooksen *Miksi lakkasimme lukemasta? Sosiologinen tulkinta lukemisen muutoksesta* (Gaudeamus, 2024).

Teoksessa lukemista ja sen vähenemistä lähestytään sosiologisesta näkökulmasta. Tarkastelussa ovat

KATARIINA KNUUTINEN
Kirjoittaja on peruskoulun äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori, S2-opettaja ja koulukirjastonhoitaja.

yhteiskunnalliset ja rakenteelliset syyt lukemisen muutosten taustalla.

Lukemisen vähenemiseen esitetään erilaisia syitä: ruutuajan lisääntyminen, haasteet pitkäjänteisen toiminnan ylläpitämisessä, lukemisen vaikeudet ja ajan puute.

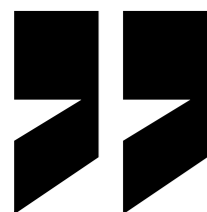
Kiinnostava näkökulma on väite, että lukeminen on aina edustanut eliittikulttuuria. Lukeminen on edelleen statuslaji. Lukemisen hiipumisessa on kyse koko yhteiskunnan eriytymisestä ja polarisoitumisesta.

JOS JA KUN lukeminen on entistä kiinteämmin yhteydessä korkeaan koulutukseen, on kaikki syyt olettaa lukemisen vähenemisen entisestään, mikäli suomalaisten koulutustaso laskee.

Nykylukijat ovat tyypillisesti korkeasti koulutettuja, iäkkäämpiä naisia. Kulttuuri-

osallistuminen eriytyy vahvasti muun muassa koulutuksen, sukupuolen, ammatin ja asuinalueen perusteella – niin myös lukeminen.

Paras tapa hillitä lukemisen eriytymistä on hillitä yleistä eriytymiskehitystä. Heikkilän teos tuo näkökulman lukutaitotyöhön. Lukemisen haasteita ei taklata yksin luokkahuoneissa, kirjamessuilla, kirjastoissa ja kustannustaloissa, vaan lukeminen kytkeytyy asuinalueiden eriytymiseen ja ihmisryhmien kasautumiseen omiksi kupliksien. Kirjastoissa tehtävä demokratiatyö on sen vuoksi entistä tärkeämpää.

Lukemisen vähenemiseen esitetään erilaisia syitä: ruutuajan lisääntyminen, haasteet pitkäjänteisen toiminnan ylläpitämisessä, lukemisen vaikeudet ja ajan puute.

MINUSTA ON TULLUT JÄÄRÄ

KOLUMNI

Kaikki meistä tuntevat jonkun vanhan jäärän, jonka mielestä ennen oli paremmin. Detroit-järjestelmä oli parempi kuin kameralainaus, kortistolatitokostosta oli helpompaa hakea tietoa kuin tietokoneesta ja silloin oli hyvä, kun kirjastossa oli vain kirjoja ja lehtiä.

Minusta on tullut se jääri. Jääräytymiseni alkoi sellaisten käsitteiden kuin teos, ekspressio ja manifestaatio myötä. Sanat liittyvät funktionaaliseen kuvailuun, ja on niiden syy, että minusta tuli muutosvastarintainen jurnuttaja. En aikanaan opiskellessani ymmärtänyt sanoja ollenkaan, ja vaikka nyt uuden kirjastojärjestelmämme ansiosta puljaan niiden kanssa päivittäin, en ymmärrä vielä.

Tai ainakaan en myönnä ymmärtäväni, koska funktionaalisen kuvailun syvälinen ymmärtäminen poikisi varmuudella lisätöitä.

”UUDESSA JÄRJESTELMÄSSÄ entinen rakenne on hajotettu. Tieto on eri paikoissa kuin ennen”, alan guru kertoi. Ei kai se haittaa, ajattelin. Me kirjastolaisethan olemme lukeneet kaikki kirjat ja olemme fiksuja ja innokkaita oppimaan uutta. Tai osa on. Olin sitä mieltä, että uusi järjestelmä ei ainakaan vanhaa huonompi voi olla. Eikä varmaan olekaan, se on vain toisenlainen.

Uusi kirjastojärjestelmä ja sen opettelu pakottaa pienen ihmisen miettimään, mikä kirjastotyössä on oleellisinta. Tavallisissa kunnan- ja kaupunginkirjastoissa järjestelmän tärkeimmät ominaisuudet ovat sellaiset, että haetun kirjailijan teokset tulevat näkyviin aikajärjestyksessä ja kun koneesta kuuluu ”piip”, on lainaus, palautus tai varaus suoritettu loppuun. Näin on kaikissa käyttämässäni järjestelmissä tähän asti ollut. Enää ei.

LAAJAT JA SYVÄLLISET tiedonhaut ovat pikkukaupungin kirjastossa harvinaisia. Finna ja Google riittävät lähes kaikkeen. Siksi aivan uudelaissa ja ainakin aluksi monimutkaiselta tuntuva järjestelmässä vaikuttaa olevan paljon sellaista, jota peruskäyttäjä ei tarvitse. Jotkut päivittäisistä perustoiminnoista on tehty käytettävyydeltään liian monivaiheiseksi. Sen sijaan esimerkiksi kuvailutietojen poimiminen on helppoa ja selkeää.

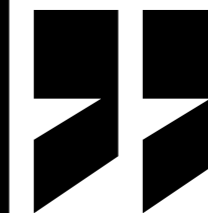

MIKA KÄHKÖNEN
Kirjoittaja on kirjastonhoitaja Imatralla.

Jos minulla olisi valta, voima ja osaaminen, tekisin uusista kirjastojärjestelmistä myös karvahattumallin, yksinkertaistetun käyttöliittymän, meille jäärielle. Siinä mallissa voisi lainata, palauttaa ja hakea tietoa mahdollisimman selkeästi, virhemahdollisuudet minimoiden. Varsinaista ja hankalampaa järjestelmää käyttäisivät isompipalkkaiset erikoisosastajat kukin tarpeidensa mukaan.

Olen vuodesta 1993 lähtien käyttänyt monia kirjastojärjestelmiä, mutta nyt minusta tuntuu samalta kuin 93-vuotiaasta isästani tuntuisi, jos hänelle lyötäisiin käteen älytelevision kaukosäädin. Olen hämmentynyt, epätietoinen ja epävarma.

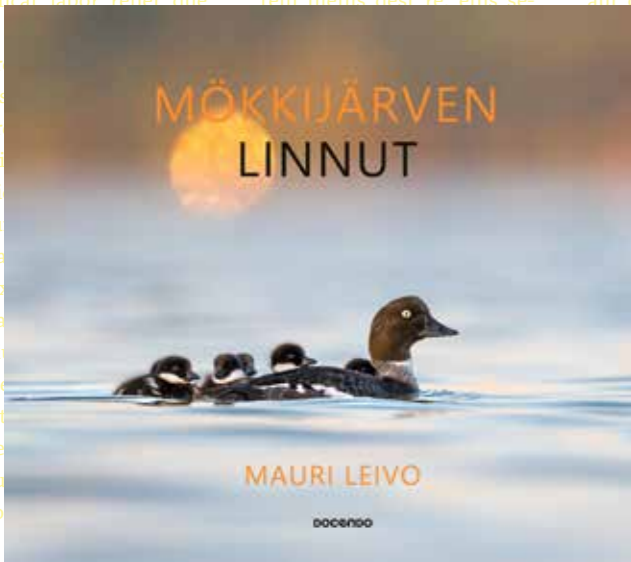
Myös pikkuisen peloissani: onko tämä se kulminatiopiste, jossa ainoa osaamani työ muuttuu tekniikkataita sellaiseksi, että en enää pärjää? Tuleeko minusta kollegoideni silmissä se kirjastoreliikki, jota on pakko sietää mahdolliseen eläköitymiseen asti ja jonka osaamista ja hyötyä kirjastotyölle asiakkaatkin jo ihmettelevät? Se, joka muistelee kaiholla Detroit-järjestelmää ja kortistolatikoita.

Jääräytymiseni alkoi sellaisten käsitteiden kuin teos, ekspressio ja manifestaatio myötä.

PEKKA WAHLSTEDT ON TODELLISUUTEEN ERIKOISTUNUT KRIITIKKO.

TÄLLÄ PALSTALLA HÄN VINKKAA TIETOKIRJOJA.

Mauri Leivo: Mökkijärven linnut (Docendo, 2024, 216 s.)

Kirja alkaa yllättävästi talvella, helmikuun lumen ja jään keskellä. Ensimmäinen luku on nimeltään hiljaisuus. Tekijä kertoo ja kuvaa oman mökkinsä lintujen elämää. Kevättalvella hän huomaa pävelevässä maisemassa elonmerkkejä. Kyseessä ovat korvit, mutta pian saapuvat muuttolinnut uljaiden joutsenten johdolla. Ravinnon hankkimisessa auttavat pilkkijät ja muut kalastajat.

Kirjassa odotetaan pitkään jään sulamista, kunnes vihdoinkin toukokuun puolella ihme tapahtuu. Sivuilla vilahtelee merikotkia, telkkiä, lokkeja ja kuikua. Sitten "väiski" saapuu ja kesä alkaa. Lempinimen saanut västäräkki kuuluu kirjoittajan suosikkisiivekkäisiin.

Eniten kirjassa on esillä jokapaikan lintu, lokki. Kirjoittaja nimeää selkälokin suomen suosituimmaksi. Lukija voi kirjan teoriaosuuden avulla testata tietonsa näistä siivekkäistä.

Kirjoittaja viettää kesäyön veneessä. "Sydänyöllä äänimaailma hiljenee, se ei vaikene kokonaan. Kaulushaikara puhkuu sumusireeniään jossain kaukana

läpi yön, käki kukkuu rantametsässä. Lähiseudun suolammilta kalaan tulleet kaakkurit huutelevat nekin läpi yön outoja sanomiaan."

Uikkuja, tiiroja, hanhia ja paljon muita tulee vielä vastaan, kunnes ympyrä sulkeutuu ja ensilumi peittää maan. Kirjassa odotetaan pitkään jään sulamista, kunnes vihdoinkin toukokuun puolella ihme tapahtuu. Sivuilla vilahtelee merikotkia, telkkiä, lokkeja ja kuikua. Sitten "väiski" saapuu ja kesä alkaa. Lempinimen saanut västäräkki kuuluu kirjoittajan suosikkisiivekkäisiin.

Pudandis am apero quia cum sitatus voluptatem iusandiam pliquo iminullaccum ipid magnis et fuga. Bis remnes ellest offic to ipsum esequas estiur, corro magni-

Ismo Loivamaa: Iloinen ja kuokuva 1960-luku (Avain, 2024, 160 s.)

Yle on esittänyt dokumenttisarjaa nimeltä *Vuosirenkaita*, joka esittelee mieleenpainuvimpia hetkiä suomalaisesta historiasta, sen arjesta ja juhlista. Tämä teos on kuin sarjan kirjallinen versio, jossa esitellään jokaisen vuoden mieleenpainuvimmat tapahtumat. Kirja ei ole tiedettä, vaan kepeitä kurkistuksia aikakauden ilmiöihin.

Monet aiheet ovat tuttuja, kuten ensimmäiset euroviisut, television tulo jokaiseen kotiin, lähiöt, Marimekon nousu, **Niilo Tarvajärven** *Joulupukin maa* sekä tietysti kaikenlainen radikalismi **Irwin Goodmanista** *Lapualaisopperaan*. Tuona edistyksen vuosikymmenenä ilmestyi myös ensimmäinen suurelle yleisölle tarkoitettu tietokonekirja nimeltään Tietokoneko kaikille.

Kirja kertoo myös 1960-luvun alun julkaisusta nimeltä *Arvosteleva kirjaluettel*. Lehti oli Suomen vaikutusvaltaisin kirjallisuuslehti. Se koostui kirja-arvosteista, joiden pohjalta päätettiin, pääseekö nidos kirjaston hyllyyn. Myöhemmin kirjassa viitataan myös Kirjastolehteen.

cus delis de nem con essita sedi que dolorib ustion exerferum audisci velis magnam con reur? Ehenihit, nit olu- ptatquis ipsa vollorem as aut

haritatum simet quae sinu- cia endi vit dolest fugiam, sim fugit aliberu mquatam explique simporename sunt

inulpa- rum am ordia aut es pelit nodis ea-

Udant hillaborum res ulparum eosandi squisi ulpa vel expliquamus estibus digugit aut dam que vel ignihic eturiam, nis perro es tibusa , omniae uptas es- ibusa pre eum fac- ritius, sit quae des- quam do- lorioreici sus, sam, et ipictiu nosa et, ascia audi nilit volor

luptatiam quation exerum apitaque suntia de nobit hic te nonecus a nonsequo co-

Mauri Leivo: Mökkijärven linnut (Docendo, 2024, 216 s.)

Kirja alkaa yllättävästi talvella, helmikuun lumen ja jään keskellä. Ensimmäinen luku on nimeltään hiljaisuus. Tekijä kertoo ja kuvaa oman mökkinsä lintujen elämää. Kevättalvella hän huomaa pävelevässä maisemassa elonmerkkejä. Kyseessä ovat korvit, mutta pian saapuvat muuttolinnut uljaiden joutsenten johdolla. Ravinnon hankkimisessa auttavat pilkkijät ja muut kalastajat.

Kirjassa odotetaan pitkään jään sulamista, kunnes vihdoinkin toukokuun puolella ihme tapahtuu. Sivuilla vilahtelee merikotkia, telkkiä, lokkeja ja kuikua. Sitten "väiski" saapuu ja kesä alkaa. Lempinimen saanut västäräkki kuuluu kirjoittajan suosikkisiivekkäisiin.

Eniten kirjassa on esillä jokapaikan lintu, lokki. Kirjoittaja nimeää selkälokin suomen suosituimmaksi. Lukija voi kirjan teoriaosuuden avulla testata tietonsa näistä siivekkäistä.

Kirjoittaja viettää kesäyön veneessä. "Sydänyöllä äänimaailma hiljenee, se ei vaikene kokonaan. Kaulushaikara puhkuu sumusireeniään jossain kaukana

läpi yön, käki kukkuu rantametsässä. Lähiseudun suolammilta kalaan tulleet kaakkurit huutelevat nekin läpi yön outoja sanomiaan."

Uikkuja, tiiroja, hanhia ja paljon muita tulee vielä vastaan, kunnes ympyrä sulkeutuu ja ensilumi peittää maan. Kirjassa odotetaan pitkään jään sulamista, kunnes vihdoinkin toukokuun puolella ihme tapahtuu. Sivuilla vilahtelee merikotkia, telkkiä, lokkeja ja kuikua. Sitten "väiski" saapuu ja kesä alkaa. Lempinimen saanut västäräkki kuuluu kirjoittajan suosikkisiivekkäisiin.

Pudandis am apero quia cum sitatus voluptatem iusandiam pliquo iminullaccum ipid magnis et fuga. Bis remnes ellest offic to ipsum esequas estiur, corro magni-

Ismo Loivamaa: Iloinen ja kuokuva 1960-luku (Avain, 2024, 160 s.)

Yle on esittänyt dokumenttisarjaa nimeltä *Vuosirenkaita*, joka esittelee mieleenpainuvimpia hetkiä suomalaisesta historiasta, sen arjesta ja juhlista. Tämä teos on kuin sarjan kirjallinen versio, jossa esitellään jokaisen vuoden mieleenpainuvimmat tapahtumat. Kirja ei ole tiedettä, vaan kepeitä kurkistuksia aikakauden ilmiöihin.

Monet aiheet ovat tuttuja, kuten ensimmäiset euroviisut, television tulo jokaiseen kotiin, lähiöt, Marimekon nousu, **Niilo Tarvajärven** *Joulupukin maa* sekä tietysti kaikenlainen radikalismi **Irwin Goodmanista** *Lapualaisopperaan*. Tuona edistyksen vuosikymmenenä ilmestyi myös ensimmäinen suurelle yleisölle tarkoitettu tietokonekirja nimeltään Tietokoneko kaikille.

Kirja kertoo myös 1960-luvun alun julkaisusta nimeltä *Arvosteleva kirjaluettel*. Lehti oli Suomen vaikutusvaltaisin kirjallisuuslehti. Se koostui kirja-arvosteista, joiden pohjalta päätettiin, pääseekö nidos kirjaston hyllyyn. Myöhemmin kirjassa viitataan myös Kirjastolehteen.

cus delis de nem con essita sedi que dolorib ustion exerferum audisci velis magnam con reur? Ehenihit, nit olu- ptatquis ipsa vollorem as aut

haritatum simet quae sinu- cia endi vit dolest fugiam, sim fugit aliberu mquatam explique simporename sunt

inulpa- rum am ordia aut es pelit nodis ea-

Udant hillaborum res ulparum eosandi squisi ulpa vel expliquamus estibus digugit aut dam que vel ignihic eturiam, nis perro es tibusa , omniae uptas es- ibusa pre eum fac- ritius, sit quae des- quam do- lorioreici sus, sam, et ipictiu nosa et, ascia audi nilit volor

luptatiam quation exerum apitaque suntia de nobit hic te nonecus a nonsequo co-

Mauri Leivo: Mökkijärven linnut (Docendo, 2024, 216 s.)

Kirja alkaa yllättävästi talvella, helmikuun lumen ja jään keskellä. Ensimmäinen luku on nimeltään hiljaisuus. Tekijä kertoo ja kuvaa oman mökkinsä lintujen elämää. Kevättalvella hän huomaa pävelevässä maisemassa elonmerkkejä. Kyseessä ovat korvit, mutta pian saapuvat muuttolinnut uljaiden joutsenten johdolla. Ravinnon hankkimisessa auttavat pilkkijät ja muut kalastajat.

Kirjassa odotetaan pitkään jään sulamista, kunnes vihdoinkin toukokuun puolella ihme tapahtuu. Sivuilla vilahtelee merikotkia, telkkiä, lokkeja ja kuikua. Sitten "väiski" saapuu ja kesä alkaa. Lempinimen saanut västäräkki kuuluu kirjoittajan suosikkisiivekkäisiin.

Eniten kirjassa on esillä jokapaikan lintu, lokki. Kirjoittaja nimeää selkälokin suomen suosituimmaksi. Lukija voi kirjan teoriaosuuden avulla testata tietonsa näistä siivekkäistä.

Kirjoittaja viettää kesäyön veneessä. "Sydänyöllä äänimaailma hiljenee, se ei vaikene kokonaan. Kaulushaikara puhkuu sumusireeniään jossain kaukana

läpi yön, käki kukkuu rantametsässä. Lähiseudun suolammilta kalaan tulleet kaakkurit huutelevat nekin läpi yön outoja sanomiaan."

Uikkuja, tiiroja, hanhia ja paljon muita tulee vielä vastaan, kunnes ympyrä sulkeutuu ja ensilumi peittää maan. Kirjassa odotetaan pitkään jään sulamista, kunnes vihdoinkin toukokuun puolella ihme tapahtuu. Sivuilla vilahtelee merikotkia, telkkiä, lokkeja ja kuikua. Sitten "väiski" saapuu ja kesä alkaa. Lempinimen saanut västäräkki kuuluu kirjoittajan suosikkisiivekkäisiin.

Pudandis am apero quia cum sitatus voluptatem iusandiam pliquo iminullaccum ipid magnis et fuga. Bis remnes ellest offic to ipsum esequas estiur, corro magni-

Ismo Loivamaa: Iloinen ja kuokuva 1960-luku (Avain, 2024, 160 s.)

Yle on esittänyt dokumenttisarjaa nimeltä *Vuosirenkaita*, joka esittelee mieleenpainuvimpia hetkiä suomalaisesta historiasta, sen arjesta ja juhlista. Tämä teos on kuin sarjan kirjallinen versio, jossa esitellään jokaisen vuoden mieleenpainuvimmat tapahtumat. Kirja ei ole tiedettä, vaan kepeitä kurkistuksia aikakauden ilmiöihin.

Monet aiheet ovat tuttuja, kuten ensimmäiset euroviisut, television tulo jokaiseen kotiin, lähiöt, Marimekon nousu, **Niilo Tarvajärven** *Joulupukin maa* sekä tietysti kaikenlainen radikalismi **Irwin Goodmanista** *Lapualaisopperaan*. Tuona edistyksen vuosikymmenenä ilmestyi myös ensimmäinen suurelle yleisölle tarkoitettu tietokonekirja nimeltään Tietokoneko kaikille.

Kirja kertoo myös 1960-luvun alun julkaisusta nimeltä *Arvosteleva kirjaluettel*. Lehti oli Suomen vaikutusvaltaisin kirjallisuuslehti. Se koostui kirja-arvosteista, joiden pohjalta päätettiin, pääseekö nidos kirjaston hyllyyn. Myöhemmin kirjassa viitataan myös Kirjastolehteen.

cus delis de nem con essita sedi que dolorib ustion exerferum audisci velis magnam con reur? Ehenihit, nit olu- ptatquis ipsa vollorem as aut

sequid ut? fugiat? Hendicte porporepe- rum landunda doluptae nam- temque expelis eatquae

fiua. Aho. Et nolant hillita- nam totatis nimue mi sa fatmatur ari recto que volo. Ri cum, conseqne vo-

hiliquas- ciiscia- roiv- qui ad quatesc iaerum ande- isto voioreum aut quis-

sed explit haria nonecaepu- ium atur antistiam ium vo- quunditi volenia nide-

MARIKA HELOVUO ON MIELIKUVITUKSEEN ERIKOISTUNUT KIRJALLISUUSKOULUTTAJA.

TÄLLÄ PALSTALLA HÄN VINKKAA KAUNOKIRJALLISUUTTA.

Sigrid Nunez: Paras ystävä (Aula & co, 2024, suom. Kristiina Drews, 250 s.)

Sigrid Nunezin palkittu menestysteos kertoo surusta ja toipumisesta. Tarinan kertoja suree parasta ystävänsä, hurmaavaa kirjailijamiestä, joka on kuollut. Kukaan muu ei huoli miehen koiraa, isoa tanskandoggia, joten nainen päättää ottaa sen luokseen. Koira vaikuttaa apealta ja nainen haluaa auttaa sitä pääsemään surusta yli. Kumpi lopulta auttaa kumpaa?

Samaan aikaan nainen pohtii menneisyyttään, muistelee miestä ja heidän yhteisiä kokemuksiaan. Kaikkein eniten häntä mietityttää kirjoittamiseen ja kirjailijana olemiseen liittyvät kysymykset. Jopa koira rauhoittuu vain silloin, kun nainen alkaa lukea ääneen. Yhteiskunnalliset teemat sitovat naisen ja koiran löytöhän tarinan osaksi isompaa kokonaisuutta.

Kirjoitustyyliltään Nunezin teos muistuttaa paljon **Rachel Cuskia** ja **Jenny Offillia**. Koiraihmiset ilah- tuvat varmasti koiran keskeisestä roolista tarinassa. Teoksesta on valmistunut myös samanniminen elo-

kuva, jossa näyttelevät **Naomi Watts** ja **Bill Murray**. nissedis venias cuptatius iliquost volest as prorro te natia sitiis volorianis sinus, dis volorem dipis que d-

desedia sandaest est lacium- exerum quiatet que volo- quum, s rum vidi doluptur dero tem

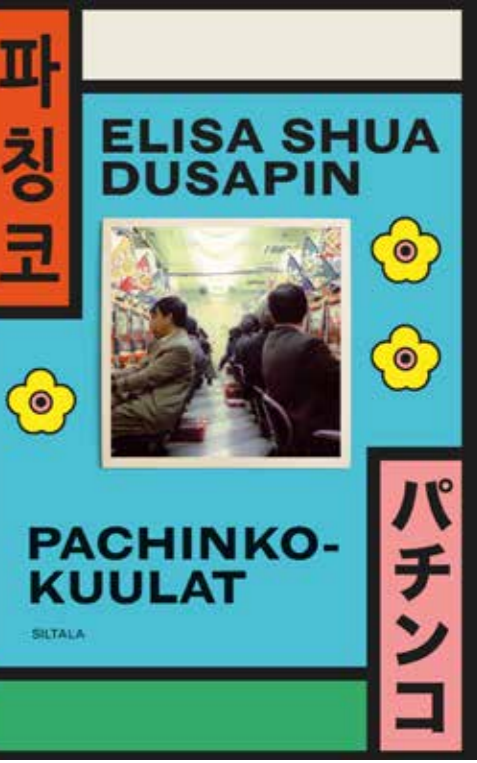
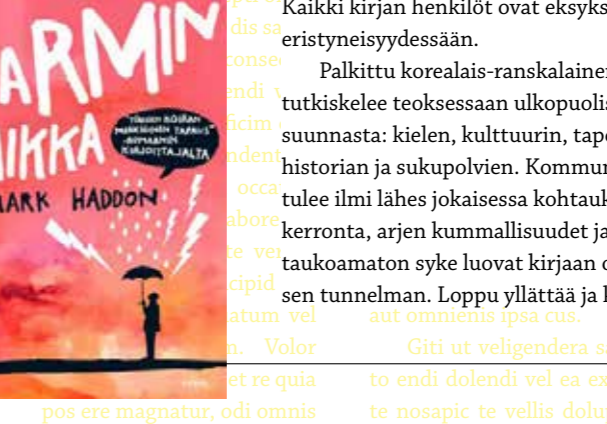
Peresimulus ex re nos v busdae e maximp- imil esci lum eaqi- net latqi- liatus, i- atis que mos an- esequi ci- quas de- nim qu- quaepe e- mod mo- pro evel- etur, ve- aut volo- pudae p- runt, of- reius est- tia imus, est anis vendi- bitatio. Occum vit la expel- molupta spieni ditem. Lit- quatemolul ut labo. Bo. Ne-

Mark Haddon: Harmin Paikka (2006, Otava, suom. Terhi Leskinen, 446 s.)

Mark Haddon nousi maailmanmaineeseen vuonna 2003 ilmes- tyneellä romaanillaan Yöllisen koiran merkillinen tapaus. Kirja oli aikanaan tapaus jo siksikin, että sen päähenkilönä oli 15-vuotias asperger-poika. Nepsyjä ei kirjallisuudessa siihen aikaan juuri esiinty- nyt ja erilaisen teinipojan näkökulmasta kirjoitettu jännitysromaan- kahmi palkintoja ympäri maailmaa.

Kolme vuotta myöhemmin Haddonilta ilmestyi hulvaton romaani aikuaisille: *Harmin paikka*. Päähenkilönä on tällä kertaa kuusikymppi- nen George, joka löytää eräänä päivänä lantiostaan ihovaurion. Löytö saa Georgen paniikkiin. Se on varmasti syöpää. George yrittää epätoi- voissaan leikata ihovaurion saksilla irti. Kuolemanpelko saa Georgen tekemään muitakin järjettömyyksiä.

Haddonin humoristinen tapa kertoa vakavista asioista tekee kirjasta kepeän ja hauskan. Se, että tavallisen ihmisen tavallinen elämä on kelvannut kirjan aiheeksi, ansaitsee erityismaininnan. George on kaikesta äksyi- lystään huolimatta sympaattinen hahmo, jolle toivoo hyvää. Ihmisen rakastettavuus ei synny viriheettömyydestä – vaan viriheellisyydestä. monelta eri suunnalta. Jää lukijan tehtäväksi miettiä, mitä itse ajattelee. Helppoa sen poh- timinen ei tämän kirjan jälkeen ole.

Eliza Shua Dusapin: Pachinko-kuulat (Siltala, 2025, suom. Anu Partanen, 160 s.)

Kolmekymppinen Claire on saapunut Sveitsistä To- kioon korealaissyntyisten isovanhempinsa luo. He pakenivat 50 vuotta sitten sotaa Japaniin. Siitä läh- tien he ovat pyörittäneet pientä pachinko-pelihal- lia kaupungin laitamilla. Clairen koreantaidot ovat ruostuneet, eivätkä isovanhemmat suostu puhu- maan japania. Claire haluaisi viedä isovanhempansa Koreaan, mutta matkalle lähtö ei näytä innostavan.

Saadakseen itselleen jotain tekemistä Claire alkaa opettaa ranskaa 10-vuotiaalle Mieko-tytölle, joka asuu kahdestaan äitinsä kanssa omituisessa hylätysssä hotellissa. Mieko kaipaa isäänsä, joka yh- tenä päivänä astui junaan ja lähti. Yksinäinen tyttö tarrautuu Claireen, koska ei saa yhteyttä äitiinsä. Kaikki kirjan henkilöt ovat yksityisissä yksinäisessä eristyneisyydessään.

Palkittu korealais-ranskalainen kirjailija tutkiskelee teoksessaan ulkopuolisuutta monesta suunnasta: kielen, kulttuurin, tapojen, maisemien, historian ja sukupolven. Kommunikaation vaikeus tulee ilmi lähes jokaisessa kohtauksessa. Vähäeleinen kerronta, arjen kumallisuudet ja suurkaupungin taukoamaton syke luovat kirjaan oudon surrealisti- sen tunnelman. Loppu yllättää ja koskettaa.

aut omnienis ipsa cus. ressum eum et il ius eum o- mos volupta turiam sequ- quant- pti sit est ad o- occus expland icipsusa o-

